

Vikár László (1929. június 8.– 2017. május 12.) búcsúztatása (2017. jún. 2. Bazilika)

Kedves gyászoló család, tisztelt gyülekezet!

A Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Központjának Zenetudományi Intézete nevében fájó szívvel búcsúzunk Vikár Lászlótól az intézet nyugalmazott tudományos tanácsadójától, a zenetudomány doktorától, Akadémiai-, Erkel-, Széchenyi- és Magyar Örökség díjjal kitüntetett egykori kollégánktól.

Életpályája olyan alappilléreken állt, amelyek felé elsősorban szeretve tisztelt mestere, Kodály Zoltán szellemisége vezette: a kóruskultúra felfejlesztése, a népzene tudomány művelése és a zenepedagógiai működés. Az 1947/48-as tanévtől a Zeneakadémia énektanár és karvezető szakán tanult, majd 1952-től a Kodály Zoltán által indított népzene tudományi szakra iratkozott be. Diplomája megszerzését követően Kodály aspiránsaként készült kandidátusi fokozata megszerzésére. Mindig büszke volt rá, hogy ő volt az egyetlen tudósjelölt, akivel Kodály személyesen foglalkozott, aki javasolta számára a finnugorok és a környezetükben élő török nyelvű népek zenéjének kutatását is. Tanulmányai mellett lelkesen vezetett egy munkás férfikórust, majd Kodály javaslatára és az ő nyomdokain, már 1953-ban gyűjtött Karádon. (Ebből 2000-ben adott ki egy válogatást.) 1954-től kezdve idősebb kollégáival és önállóan, a magyar nyelvterület számtalan pontján végzett népzene gyűjtést Baranya megyétől Vas- Nyitra- Nógrád és megyén Zemplén át Csík, Udvarhely, Háromszék megyékig.

A kandidátusi fokozat megszerzésével 1960-tól a Magyar Tudományos Akadémia Népzene kutató Csoportjába került tudományos munkatársként, egyben tudományos titkárként. Az 1974-től új szervezeti keretek közt MTA Zenetudományi Intézet név alatt működő intézmény Népzenei Osztályát 1977-1991-ig vezette, közben 1981-84 között az intézet igazgatóhelyettese volt.

Addigra kutatóként már komoly nemzetközi ismertség és elismertség övezte, hiszen az 1958 és 1979 között Bereczki Gábor nyelvészrel a volt Szovjetunió európai keleti részén több finnugor és török nyelvű nép körében, 6-7000 ezer kilométernyi területen végzett gyűjtésük eredménye megjelent vaskos kötetek, tanulmányok, lemezkiadások formájában, és hangzott el hazai és nemzetközi konferencia előadásokon. E forráskiadások közül 1971-ben elsőként a cseremiszi népzene t bemutató kötet jelent meg, utolsóként a tatár 1999-ben. A kutatások eredményeit tartalmazó további kötetek a csuvas és a votják népzene t tárják az olvasó elé (1979, 1989), a másik két kötethez hasonlóan aprólékos dallamlejegyzésekkel, az eredeti nyelven elhangzott szövegekkel, azok magyar fordításával és angol nyelvű dallamelemzésekkel, bevezető tanulmányokkal. Ő szerkesztette Adnan Saygun Bartók török gyűjtését bemutató kötetét is (1986).

A többi finnugor nép zenéjét számos magyar és idegen nyelvű tanulmányban mutatta be. A hazai szakma időnként sürgette, hogy írjon egy átfogó, a finnugor kérdést, a Volga-Káma térséget egyben láttató könyvet. Bár Vikár László már fiatalon járt Kínában, a magyarság és zenei rokonság szála it kutatva pedig megfordult Mongóliában, Törökországban, Bulgáriában és több ízben Finnországban, nem akart elhamarkodottan véleményt formálni. Rokonnépi és török népi gyűjtőmunkájáról előbb egy kisebb áttekintést adott (1986), majd 1989-ben a Volga-Káma térségében végzett kutatás alapján írt disszertációval elnyerte a zenetudományok doktora címet. 1993-ban pedig megjelent *A Volga-Kámai finnugorok és törökök dallamai* c. könyve, mely a kiváló kutatástörténeti összefoglaláson kívül saját addigi munkásságán belül is alapvetően újat hozott mind az areális kutatás, mind pedig az egymásra

rétegződött különböző stílusok vizsgálata szempontjából. A rendszerváltást követően 2000-ben még egy utolsó udmurt útra nyílt lehetősége, amelyen a tágabb néprajzi-nyelvészeti szakmát képviselő fiatal kollégáival vett részt.

Munkájára a különböző tudományos bizottságok, társaságok is igényt tartottak: tagja volt az MTA Uralisztikai (Finnugor) Komplex Bizottságának, 2005-ig a Zenetudományi Bizottságnak. 1975–93-ig a Nemzetközi Kodály Társaság alelnökeként, 1978–84 között a Magyar Kodály Társaság alelnökeként, 1970–96 között pedig az ICTM magyar nemzeti bizottságának ügyvezető elnökeként működött. E szervezetben tagja volt a rövid ideig fennálló Zenepedagógiai Szekciónak is.

Tudományos munkái között a fő hangsúlyt a Volga-Káma térségében végzett feltárások jelentik, ám nem feledkezhetünk meg magyar gyűjtéseinek területi-tematikai sokrétűségéről sem. Így a Karancs hegységben és az Ipoly völgyben végzett gyűjtésekről, a Kodály Zoltán nyomában folytatott, számára kedves Zoboralji gyűjtésekről. Nevét két dolog Vikár Bélával is összekapcsolja. A hagyományban fennmaradt egyetlen egysoros dallamunk az őshazából magunkkal hozott regölés, melyet Vikár Béla 1903-ban Udvarhely megyében, Kénoson vett fonográfra. Vikár Lászlónak 1963-ban szinte változatlan formában sikerült még ugyanott magnetofonra vennie, s rögzítenie, hogy a szokás „az oroszok bejövetelével” szűnt meg a II. világháborút követően. Vikár Béla erdélyi gyűjtőútjairól ő írt részletes, távoli rokona munkásságát méltató tanulmányt. Udvarhely megyei gyűjtése egyben a legrégebbi és régi elemekben bővelkedő egyházi népénekeknek is gazdag tárháza, melyek közül kiemelkedik a lövétei templomi gyülekezet által magyarul énekelt *Te Deum* és *Ave Maria*.

Gyűjtő, kutató, és az eddig nem említett ismeretterjesztő munkái (rádió és egyéb előadások) mellé társult a tanítás. 1960-tól 1995-ig a Kodály módszer egyik szószólójaként rendszeresen tanított több amerikai és kanadai egyetemen, idehaza pedig 1970-től magyar és külföldi hallgatók egész sorát oktatta a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen.

Az eddig elmondottak tartalmas és távolról sem könnyű életutat mutatnak, elég csak a volt Szovjetunióbeli népzene gyűjtések kemény éghajlati, nehéz közlekedési, egészséget kikezdő étkezési viszonyaira gondolnunk. Elég a generációját sújtó háború, forradalom és politikai történések eseményeit hozzátennünk. Munkái mögül láthatjuk hihetetlen szorgalmát, kitartását, de látjuk-e mögüle Vikár Lászlót, az embert? Bár szoros munkatársi környezete haragos és megbántott arcát is láthatta, ő mindig ugyanaz a tiszta ember volt, magas erkölcsi normákkal, amelyhez a neveltetés, a premontreiek gimnáziumában tanultak és biztos családi háttére adták az alapot. Akik közel kerülhettek hozzá – engem ez a megtiszteltetés ért –, azok megismerhették az őszinte, szeretetreméltó, elismerésre és szeretetre vágyó, embertársaival szemben rendkívül korrekt, rendszerető, nagyon jó humorú beszélgetőpartnert és lebilincselő stílusú mesélőt is. Kiváló angol és francia nyelvtudása váratlan helyzetekben is képessé tette jól felépített, rögtönzött előadás megtartására. Együtt dolgozásunk nemcsak a Magyar Népzenei Antológia II. egységének szerkesztésére korlátozódott. Hogy csak néhányat emeljek ki: a Zeneakadémián az 1970-es évek közepétől amolyan tanársegédjének tekintett, mely az 1980-as évektől állandósult és hangszeres zenei témájú előadások tartásán kívül külföldi útjai, betegségei alatti helyettesítésekre is kiterjedt. Az ő kérése volt, hogy a népzene tanítását 2003-tól én folytassam a Zeneakadémián. 1982-ben az intézetből együtt vettünk részt Galántán a Kodály centenáriumi ünnepségen, előadással. Felkért Volga-vidéki hangszeres anyagának feldolgozására, amelyet elvégeztem és 1988-ban nemzetközi konferencián bemutattam. 1996-ban engem jelölt ki utódjaként az ICTM Magyar Nemzeti Bizottsága elnöki feladatainak ellátására, könyvkiadóján keresztül pedig a *Volgán innen, Volgán túl* könyve kiadására szóló pályázati ajánlásra.

2004-ben 75. születésnapján a Magyar Rádióban sokunk nevében köszönhettem őt, s Medárd naphoz, születésnapjához közeledve immár búcsúznunk kell tőle. Gazdag tudományos élete, tanítása, embersége a hazai és egyetemes népzene kutatás és a zenepedagógia nagy vesztesége.

Nevét jelentős kiadásban megjelent munkái teszik maradandóvá. Népzene gyűjtéseiből a tudományos életben és a népzene aktív előadóiként még sokan fognak profitálni. Mi pedig nem feledjük szeretetreméltó egyéniségét.

Tisztelt Vikár kolléga, kedves tanár úr nyugodjon békében!

Tari Lujza